

Manual d'ús de l'estàndard oral

Josep Lacreu

11ª edició actualitzada

MANUAL D'ÚS
DE L'ESTÀNDARD ORAL

Educació. Materials 2

Josep Llacreu

MANUAL D'ÚS
DE L'ESTÀNDARD ORAL

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Col·lecció: Educació. Materials
Director de la col·lecció: Guillermo Quintás Alonso

Aquesta publicació no pot ser reproduïda, ni totalment ni parcialment, ni enregistrada en, o transmesa per, un sistema de recuperació d'informació, en cap forma ni per cap mitjà, sia fotomecànic, fotoquímic, electrònic, per fotocòpia o per qualsevol altre, sense el permís previ de l'editorial.

1a edició: desembre 1990
2a edició, corregida i ampliada: juny 1992
3a edició, corregida i ampliada: març 1996
4a edició, corregida: febrer 1998
5a edició, corregida: setembre 2000
6a edició, corregida: març 2002
7a edició, corregida i ampliada: febrer 2006
8a edició, corregida: gener 2008
9a edició, corregida: febrer 2010
10a edició, corregida i ampliada: febrer 2012
11a edició, corregida i ampliada: novembre 2017

© Josep Lacreu i Cuesta - Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2012
© D'aquesta edició: Universitat de València, 2017

Producció editorial: Maite Simon
Maquetació: M. Àngels Olmos i Inmaculada Mesa
Coberta: Celso Hernández de la Figuera

ISBN: 978-84-9134-250-2

Índex

Pròleg a la primera edició, <i>Antoni Ferrando</i>	13
Introducció	17
Nota a l'onzena edició	23
Convencions	25
I. LES VOCALS	
1. El sistema vocàlic	27
2. La vocal <i>a</i>	30
3. La vocal <i>e</i>	30
4. La vocal <i>i</i>	32
5. La vocal <i>o</i>	34
6. La vocal <i>u</i>	36
7. Aplecs vocàlics	36
8. Enllaços fònics	37
II. LES CONSONANTS	
1. Les oclusives <i>p/b, t/d, c/g</i>	39
2. Les fricatives alveolars <i>s, z</i> i els sons de <i>tz</i>	39
3. Les palatals <i>j, g</i> i <i>tj, tg</i>	41
4. Els sons de la <i>x</i>	41
5. Les nasals <i>m, n, mp, ny</i>	43
6. Les laterals <i>l, l·l</i> i <i>ll</i>	43
7. Les vibrants <i>r</i> i <i>rr</i>	44
8. L'oposició entre la bilabial <i>b</i> i la labiodental <i>v</i>	45
9. La <i>h</i> i la representació gràfica de <i>/χ/</i>	48
10. Els sons de la <i>w</i>	49
11. Aplecs consonàntics dins del mot	49
12. Enllaços fònics	51
III. L'ACCENTUACIÓ	
1. Els accents secundaris	53
2. Desplaçaments de la vocal tònica	53
3. Topònims	57
4. Antropònims	57

IV. EL GÈNERE	
1. Mots de gènere ambigu	59
2. El gènere i la semàntica dels mots	60
3. Canvis de gènere	63
4. Mots de doble terminació.....	69
5. El gènere i les professions.....	71
6. Sintaxi i discriminació sexual	75
V. EL PLURAL	
1. Diversitat normativa.....	79
2. Remarques sobre el nombre	80
3. Plurals lexicalitzats	81
4. Formes invariables	87
5. Plural de paraules compostes	88
6. Plural de paraules estrangeres	88
VI. L'ARTICLE	
1. Morfologia	91
2. Sintaxi	92
3. L'article personal.....	98
VII. L'ANOMENAT ARTICLE NEUTRE	
1. Introducció	99
2. Valor abstractiu	99
3. Valor intensiu	104
4. Locucions	105
VIII. ELS DEMOSTRATIUS	
1. Morfologia	109
2. Dixi	110
3. Els pronoms neutres	111
4. Interferències d'ús	111
IX. ELS POSSESSIUS	
1. Variants valencianes	113
2. Els possessius àtons	113
3. Sintaxi dels possessius	114
4. Ambigüïtat dels possessius	115
5. Interferències del castellà.....	116
6. Interferències d'altres idiomes	117
X. ELS NUMERALS	
1. Els cardinals	119
2. Els ordinals	121
3. Els partitius	123
4. Els múltiples.....	123

XI. ELS QUANTITATIUS	
1. Remarques sintàctiques generals	125
2. Molt / gaire	125
3. Força	126
4. Prou / bastant	126
5. Massa	127
6. Que.....	127
7. Interferències del castellà	128
XII. ELS INDEFINITS	
1. Algun	129
2. Algú	129
3. Cap	130
4. Ningun	131
5. Ningú	132
6. Cada	133
7. Cadascú / cadascun	133
8. Altre	134
9. Tot	136
10. Tal	137
11. Qualsevol	138
12. Mateix	138
13. Cert	139
14. Mant.....	140
15. Ambdós.....	141
16. Sengles.....	141
17. Un	141
18. Altri.....	142
19. *Algo	142
20. *Varis	144
XIII. ELS RELATIUS I ELS INTERROGATIUS	
1. Introducció.....	145
2. Combinació entre relatius i preposicions.....	145
3. El relatiu neutre.....	147
4. El relatiu possessiu	148
5. Construccions emfàtiques	149
6. Pleonasmes	150
7. Calcs lingüístics	150
XIV. ELS PRONOMS PERSONALS	
1. Els pronoms personals forts.....	151
2. Els pronoms personals febles.....	151
3. Combinació de pronoms	156
4. Remarques fonètiques, sintàctiques i semàntiques	159
5. Fórmules de tractament.....	161

XV. ELS PRONOMS ADVERBIALS	
1. Introducció	165
2. El pronom <i>en</i>	165
3. El pronom <i>hi</i>	173
XVI. EL VERB (MORFOLOGIA)	
1. Diversitat interna	179
2. Morfologia i semàntica	187
3. Doblets verbals	188
4. Interferències morfològiques	195
XVII. EL VERB (SINTAXI)	
1. Alteracions de la categoria gramatical	199
2. Verbs transitivitzats	199
3. Verbs intransitivitzats	202
4. Verbs pronominalitzats	206
5. Verbs despronominalitzats	211
XVIII. PERÍFRASIS VERBALS	
1. Introducció	215
2. Perífrasis d'infinitiu	215
3. Perífrasis de gerundi	221
4. Perífrasis de participi	222
XIX. USOS DELS TEMPS VERBALS	
1. Introducció	223
2. Oracions temporals	223
3. Oracions condicionals	224
4. Oracions de dubte	226
5. Oracions de probabilitat	226
6. Oracions de confiança	227
7. Oracions de temor	227
8. Oracions desideratives	229
9. L'infinitiu	229
10. El gerundi	231
11. Pretèrit perfet i pretèrit indefinit	231
XX. LA CONCORDANÇA	
1. Concordança nominal	233
2. Concordança verbal	234
XXI. ADVERBIS DE MANERA	
1. Mal / malament	239
2. Així	239
3. *Corrent	240
4. *Casi	240
5. Tot	240
6. Adverbis en <i>-ment</i>	241
7. Adjectius adverbialitzats	241
8. Locucions adverbials	242

XXII. ADVERBIS DE QUANTITAT	
1. Massa	245
2. Molt	245
3. Molt / gaire	245
4. Prou / bastant	246
5. Gens / res	246
6. Gens / cap	247
7. *Ademés	248
8. *Menos	248
XXIII. ADVERBIS DE LLOC	
1. Dixi	251
2. Doblets.....	253
3. Dalt, baix / amunt, avall.....	253
4. *Alrededor	254
5. Lluny.....	254
XXIV. ADVERBIS DE TEMPS	
1. *Entonces.....	255
2. *Antes	255
3. *Después.....	256
4. Mentre / mentrestant.....	256
5. Locucions temporals.....	257
XXV. L'EXPRESSION DEL TEMPS	
1. Les hores	259
2. Les parts del dia	260
3. Els dies de la setmana	261
4. Els mesos	263
5. Les estacions de l'any	263
6. Els extrems d'un període	264
7. Els terminis	265
XXVI. ADVERBIS D'AFIRMACIÓ, DE NEGACIÓ I DE DUBTE	
1. Adverbis d'afirmació	267
2. Adverbis de negació	268
3. Adverbis de dubte	272
XXVII. PREPOSICIONS	
1. Vacil·lacions prepositives	273
2. La preposició <i>a</i>	274
3. La preposició <i>amb</i>	278
4. La preposició <i>de</i>	280
5. La preposició <i>en</i>	284
6. La preposició <i> fins</i>	287
7. Les preposicions <i>per</i> i <i>per a</i>	289
8. La preposició <i>sense</i>	291
9. La preposició <i>sota</i>	292
10. La preposició <i>versus</i>	293
11. Contactes preposicionals	293

12. Contactes entre les preposicions i la conjunció <i>que</i>	295
13. Construccions sintàctiques anòmales.....	296
14. Locucions prepositives	297
XXVIII. CONJUNCIONS	
1. Copulatives	299
2. Disjuntives	299
3. Distributives.....	300
4. Adversatives.....	301
5. Il·latives.....	302
6. Causals	302
7. Continuatives	303
8. Completives	304
9. Temporals.....	305
10. Condicionals	305
11. Concessives.....	306
12. Finals.....	306
APÈNDIXS	
I. NOMS GEOGRÀFICS	309
1. Els exònims	309
2. Anacronismes toponímics	310
3. Interferències d'altres llengües.....	310
4. L'ús de l'article davant dels topònims	310
<i>Els estats del món</i>	311
<i>Exònims de municipis valencians de la zona castellanoparlant</i>	316
<i>Exònims de ciutats espanyoles</i>	319
<i>Exònims de ciutats i regions del món</i>	321
<i>Topònims obsolets</i>	326
II. GENTILICIS VALENCIANS	327
III. GENTILICIS CATALANS I MALLORQUINS (caps de comarca)	339
IV. ALTRES GENTILICIS	341
V. PERSONATGES HISTÒRICS, MITOLÒGICS I ACTUALS.....	351
BIBLIOGRAFIA	
1. Obres citades.....	359
2. Altres obres consultades	362
ÍNDIX DE PARAULES	371
ÍNDIX DE PARAULES CASTELLANES	411

PRÒLEG A LA PRIMERA EDICIÓ

Després de dos dies intensos de lectura de les diverses ponències i comunicacions presentades a les Jornades sobre la Llengua Oral als Mitjans de Comunicació Valencians, que, el març de 1987, va organitzar l'Institut de Filologia Valenciana, ens vam adonar que, si volíem contribuir eficaçment a la dignificació dels usos orals del valencià d'un grup ja nombrós de persones que, per la seua professió o pel seu càrrec, consideren irrenunciable o oportú d'utilitzar-lo en contextos més o menys formals, calia enfocar d'una manera nova el tractament de les qüestions lingüístiques. El remei ja no podrà ser el del manual de gramàtica preceptiva.

L'absència d'un reconeixement legal del valencià fins a la promulgació de l'Estatut d'Autonomia de 1982 explica prou bé que quasi tots els esforços realitzats al segle XX per a l'ensenyament de la llengua s'hagen concentrat en l'expressió escrita i, per tant, en la difusió de manuals de gramàtica, ja que, a part els usos col·loquials, pràcticament l'única perspectiva de comunicació formal era la literatura. Fins i tot no són aliens a aquesta perspectiva els dos tractats valencians que potser havien insistit més en el vessant oral de la llengua. Em referisc a Parleu bé (València, 1957), de Carles Salvador, i a Millorem el llenguatge (València, 1971), d'Enric Valor. Els dos manuals s'allunyen de l'estructura típica dels tractats de gramàtica preceptiva i, a la manera de les Converses filològiques de Fabra, analitzen i raonen tot un seguit de punts gramaticals conflictius i d'interferències del castellà, i, d'acord amb les orientacions de Fabra o de Sanchis Guarner, en proposen les solucions adients.

Avui, la situació de relativa igualtat jurídica entre el valencià i el castellà ha permès que el primer puga accedir a uns àmbits d'ús formals que abans no li eren reconeguts. En la major part dels casos, depèn dels valencians que usem aquesta possibilitat. Tanmateix, la majoria de

nosaltres no hem tingut l'oportunitat d'aprendre la llengua a l'escola i, òbviament, quan en fem ús en situacions més o menys formals, en patim les conseqüències: inseguretats, interferències, barreja de registres, etc. Si en som plenament conscients, haurem de fer un considerable esforç per corregir hàbits molt arrelats. Un manual de gramàtica només podrà atraure l'atenció dels professionals de la filologia i l'ensenyament. Però els periodistes, els polítics, els professors, els actors, els conferenciants, etc., quan decideixen de fer-ne ús per raó del seu càrrec o de la seua professió, difícilment s'hi sentiran atrets. I, és clar, la llengua se'n ressent.

El present MANUAL D'ÚS DE L'ESTÀNDARD ORAL té com a finalitat primordial satisfer les necessitats d'aquells sectors de la població que, havent-se proposat usar adequadament i dignament la llengua del país, s'hi troben sovint amb dificultats i vacil·lacions. Amb aquest llibre es pretén posar a l'abast d'aquests sectors un manual pràctic que tracte, si no exhaustivament, sí d'una manera prou completa, tots aquells punts susceptibles de dubtes. Encara que aparentment presente l'estructura externa d'un tractat de gramàtica, en realitat és només l'esquelet de què se serveix l'autor per a presentar de forma clara i ordenada les qüestions que planteja i facilitar-nos-en així la consulta. L'enfocament i el propòsit eminentment pràctic del llibre de Josep Lacreu explica que els conceptes gramaticals s'hi hagen reduït a la mínima expressió.

Les interferències del castellà ocupen una bona part de les anàlisis de l'autor. D'això, no ens en podem sorprendre. Durant els darrers segles i, sobretot, durant els quatre decennis franquistes, no se'ns ha permès cap altra alternativa educativa i cultural que la castellana. En conseqüència, hom tendirà al calc innecessari, i el valencià es veurà cada vegada més empobrit. Conscient d'aquesta situació real, massa familiar al País Valencià, l'autor recorre sovint al contrast amb la llengua veïna. En aquest sentit, resulta ben útil l'índex d'exemples de totes les estructures tractades, ja que el lector pot detectar ràpidament les opcions més habitualment emprades pels valencians.

Examinats els resultats del present treball, no puc sinó constatar amb satisfacció que la tria de Josep Lacreu i Cuesta (Burjassot, 1956) perquè el dugués a terme ha sigut tot un encert. Format en una disciplina científica aliena a la filologia –concretament és llicenciat en Ciències Econòmiques (1983)–, Lacreu ha sabut transferir als seus treballs

gramaticals i als seus estudis sobre normalització lingüística el rigor i la claredat conceptual d'aquella. La seua trajectòria professional com a assessor lingüístic de diverses institucions públiques –Gabinet d'Ús del Valencià, Ajuntament de València– i privades –Editorial Tres i Quatre, El Temps– li han permès un sòlid domini de la normativa i una visió ben lúcida dels problemes que comporta l'estandardització. En aquest sentit, cal dir que Lacreu sempre els analitza amb una perspectiva global i de futur. Global, perquè té en compte la tradició literària i el pes dels diversos parlars catalans. De futur, perquè aspira a integrar el valencià en el conjunt català sense perdre mai de vista la realitat immediata valenciana i perquè propugna solucions econòmiques quan el polimorfisme es revela poc rendible. Aquesta perspectiva és especialment visible en el tractament de tots aquells punts en què, apartant-se del to expositiu de l'obra, ha considerat necessari d'introduir elements de discussió.

Lacreu ha sabut interpretar a la perfecció el sentit de l'encàrrec que li vam fer i ha confegit un estudi ben original i útil, que actualitza i supera a bastament els estudis contrastius entre el català i el castellà de què disposàvem fins ara. En aquest sentit, la nostra tasca de direcció ens ha resultat ben fàcil. De fet, Lacreu havia contrastat amb altres col·legues de l'Institut de Filologia Valenciana o del Departament de Filologia Catalana alguns dels seus punts de vista. Són punts de vista que, si bé no han estat ratificats col·legiadament pels membres de l'Institut, són representatius de les orientacions que aquest propugna.

No voldríem acabar aquestes línies de presentació sense agrair a l'autor la seua disponibilitat envers l'Institut de Filologia Valenciana, i al Servei de Publicacions de la Universitat de València, la seua col·laboració amb aquest Institut, en acollir favorablement la proposta de publicar els resultats de les seues investigacions.

València, gener de 1990

ANTONI FERRANDO

Introducció

L'accés del català a nous àmbits d'ús ha generat, inevitablement, la necessitat d'adequar el parlar als diversos contextos en què es fa servir la llengua. Cada situació, certament, exigeix un to específic, apropiat a les circumstàncies concretes en què s'inscriu el discurs. I el registre col·loquial –l'únic que coneixen molts valencians– no sempre és, evidentment, el model referencial que pot satisfer les necessitats expressives de cada moment. És, doncs, partint d'aquestes necessitats socials, que es germina la idea d'aquest manual. La posada en marxa de nous mitjans de comunicació orals, la introducció del català al sistema educatiu com a llengua vehicular i, en definitiva, l'ús social de la llengua en molts contextos formals, com ara mítings polítics, discursos, conferències, plens d'ajuntaments, publicitat dels grans magatzems, etc., reclamen una atenció especial a l'ús oral de la paraula.

Els destinataris d'aquest llibre, doncs, són preferentment tots aquells professionals que necessiten fer servir la llengua en contextos formals: periodistes, polítics, professors, actors, etc. En atenció a això, a l'hora de fer explicacions, s'ha intentat reduir al mínim l'aparat conceptual. Partint del principi que el que realment interessa a aquests professionals no és la gramàtica sinó l'ús adequat de la llengua, s'ha procurat oferir un bagatge ampli d'exemples amb què suplir satisfactòriament les elucubracions teòriques. Aquest llibre pretén ser eminentment pràctic; de manera que només es donen aquelles referències teòriques imprescindibles per a poder fonamentar la praxi lingüística, i sempre amb un llenguatge accessible a qualsevol persona amb estudis mitjans.

D'altra banda, s'ha evitat de fer una descripció exhaustiva del sistema lingüístic, a la manera de les gramàtiques tradicionals. Aquest manual no està dissenyat per a ensenyar la llengua als que no la saben, sinó per a donar pautes d'ús als que ja en tenen coneixement. Així doncs, només es fa incidència en aquells punts que poden ser motiu de dubte per als usuaris del registre formal. I, encara, com un reconeixement de la situació sociolingüística que travessa el nostre país, es donen també referències contínues de contrast amb el castellà. Acceptant el fet que els destinataris d'aquest llibre tenen un coneixement real –sovint ben profund– d'aquesta altra llengua, s'assenyalen explícitament les diferències entre el català i el castellà. L'estudi comparatiu de dos sistemes lingüístics és, sens dubte, un instrument pedagògic ben útil per a reforçar l'aprenentatge d'un idioma. I, en el nostre cas concret, la referència al castellà esdevé un recurs particularment profitós per a remarcar els nombrosos calcs de les estructures lingüístiques que es donen en l'expressió col·loquial.

Sense pretendre-ho explícitament, aquest manual també pot ser un complement útil per a l'ensenyament de la llengua. L'estàndard oral és, al cap i a la fi, el model referencial teòric que cal transmetre preferentment a través del sistema educatiu. Als alumnes, cal ensenyar-los sobretot a parlar; perquè la gran majoria –reconeguem-ho– només utilitzaran la llengua oralment. I, per tant, no té cap sentit donar-los tot un sistema de referències propi del registre literari per a establir una comunicació amb la gent del seu medi social.

Val a dir que aquest ha sigut justament el problema principal que ha calgut abordar en la redacció d'aquest manual: la concreció d'un model referencial de llengua vàlid per al discurs oral en contextos formals. És cert que disposem d'una normativa gramatical des de principis de segle XX plenament consolidada, que és, sens dubte, una referència bàsica per al discurs formal, i que tenim també una literatura bastant copiosa elaborada seguint fidelment aquesta normativa. En aquestes circumstàncies seria una ingènua temeritat fer-ne taula rasa i actuar partint de zero com si no existira res de tot això. Però no podem abstraure'ns tampoc d'una realitat sociolingüística i de reconèixer, consegüentment, que les solucions adoptades per la llengua escrita no sempre són plenament satisfactòries per a l'expressió oral. Amb tot i això, la nostra voluntat ha sigut evitar al màxim el divorci entre el discurs oral i l'expressió escrita. Només en

alguns casos –ben pocs– hem considerat que les solucions literàries eren francament inviables per a l'estàndard oral, i hi hem plantejat, doncs, unes solucions alternatives. En termes generals, però, estem convençuts que no és bo afavorir l'escissió entre l'escriptura i la parla. Tot i que, per la seua pròpia essència, es tracta de dues realitats diferents, és convenient buscar un punt de convergència entre aquestes dues modalitats expressives. I no per cap afany d'assolir un determinat ideal de llengua, sinó per pur pragmatisme: per a aconseguir que la llengua complisca plenament les funcions que té encomanades en una societat moderna.

El concepte modern de llengua estàndard respon bàsicament a aquest plantejament. En la mesura que pretén servir d'instrument per a establir una comunicació fluida amb un auditori heterogeni, necessita desprendre's dels arcaïsmes gratuïts i dels trets més locals per a assumir les solucions més comunes. Es tracta, en definitiva, d'ampliar l'abast comunicatiu del discurs buscant les formes que permeten el màxim grau d'intel·ligibilitat. Només així és possible aconseguir una transmissió eficaç del missatge, evitant que la paraula puga constituir cap obstacle al procés comunicatiu.

Estem convençuts que, a hores d'ara, no té cap sentit recloure's vocacionalment en un particularisme regional aïllat i desconnectat de les altres regions de parla catalana. El repte amb què ens enfrontem és justament crear un espai de comunicació prou ampli que ens permeta abordar competitivament les exigències d'una societat moderna. No hi ha alternativa: o això o la reducció del valencià a una pura anècdota folklorica. El reconeixement explícit d'aquesta disjuntiva, però, no ens pot fer desentendre'ns de la complexa realitat sociolingüística valenciana, i, doncs, de procurar trobar un punt d'equilibri entre la necessitat de superar els trets més marcats del parlar local i l'exigència social de trobar un model de llengua suficientment pròxim al parlar quotidià perquè la gent del carrer s'hi identifique i el senta com a propi. Sense aquesta adhesió social, qualsevol proposta és absolutament vana. Així doncs, partint d'aquests condicionaments, el nostre esforç s'ha adreçat a buscar les solucions més generals a partir del propi valencià.

D'altra banda, cal advertir també que no ens hem limitat a exposar rònegament la normativa gramatical, sinó que sovint hem aportat nombroses referències de la literatura contemporània que contrasten amb la norma estricta. La intenció última d'aquesta arplega de citacions no

ha sigut altra que propiciar una actitud de tolerància envers els casos ressenyats. Quan un determinat tret lingüístic no acceptat normativament és usat pròdigament per escriptors il·lustres, més que obstinar-se en una censura pueril, és preferible replantejar-se el valor de la norma. És ben cert que el discurs formal s'elabora necessàriament amb subjecció a la norma; però l'acceptació d'aquest principi no ens ha d'enegar en un preceptivisme rígid i immutable. L'idioma és un fet dinàmic. I, en el fons, també la norma ho és. Aquesta va filtrant les innovacions de la llengua viva per a acceptar finalment aquelles que es consoliden en l'expressió culta.

Amb tot i això, cal tenir ben present que, davant de la diversitat gratuïta de formes paral·leles, l'estàndard actua selectivament. És una exigència del caràcter funcional que té l'estàndard. De manera que, enfront de la inevitable diversitat del parlar col·loquial, l'estàndard esdevé un factor decisiu de cohesió lingüística. És per això que, en aquest punt, hem adoptat una actitud restrictiva: només davant d'aquells fets lingüístics que, tot i no estar admesos normativament, tenen una gran extensió i una llarga tradició literària, hem cregut que podia ser convenient considerar-los admissibles, si més no en nivells poc formals; ara, davant de fenòmens d'abast molt reduït, hem procurat mostrar una actitud de dissuasió, a fi d'evitar una dispersió excessiva del parlar formal. Val a dir, però, que els límits, en això –com en tot–, són difícils d'establir. I la nostra intenció, en qualsevol cas, no ha sigut de censurar el parlar de ningú, sinó de donar unes referències positives que afavorisquen el procés comunicatiu.

Cal remarcar també que, en alguns punts concrets, davant de la indefinició existent, hem hagut d'estendre'ns en raonaments dilatats per a justificar una recomanació determinada. No hem cregut lícit, en aquests casos, donar una solució particular amb el to succint propi de la divulgació de la norma establerta. Potser els podíem haver obviats, aquests punts, i evitar així el contrast amb el to general de l'obra; però hem considerat preferible abordar-los i, fins i tot, amb el risc implícit que això comporta, apuntar unes solucions concretes. Com a mínim, el parlant disposa així d'unes dades que li permeten fer una tria conscient, ja siga d'acord amb les tesis propugnades o en contra. En tot cas, el resultat tindrà necessàriament una coherència més gran que si s'actua irreflexivament, per pura inèrcia.

Finalment, no vull acabar sense expressar explícitament el meu agraïment a algunes persones, per la generosa ajuda que m'han brindat. En primer lloc, a Antoni Ferrando, que, com a director de l'Institut de Filologia Valenciana, em va encomanar aquest treball i ha actuat constantment com un esperó encoratjador perquè l'obra prosseguira el seu ritme, a més de fer-me observacions i suggeriments, sempre interessants, que han contribuït a millorar el resultat final d'aquest llibre; a Manuel Pérez Saldanya (Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València), també per les valuoses anotacions que m'ha fet després de llegir l'original; a Joaquim Naval (TVV), que m'ha proporcionat molts exemples de particular interès; a Mavi Dolç (Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona), Toni Mollà (RTVV), Lluís B. Polanco i Emili Casanova (tots dos de l'Institut de Filologia Valenciana), pel material i la informació que gentilment m'han cedit; a Cristina Domingo (traductora de la Generalitat Valenciana), per l'ajuda que m'ha prestat en la correcció de les galeres, i, de manera molt especial, vull manifestar la meua gratitud a Isabel Lacreu (la meua germana), per la seua inestimable col·laboració en la confecció dels índexs de paraules i de locucions castellanès. Per a les següents edicions d'aquest llibre, no vull deixar d'agrair les recensions crítiques que m'han fet des de diversos mitjans de comunicació: les seues valoracions m'han ajudat, sens dubte, a reformular alguns plantejaments de l'edició originària. Així doncs, que conste el meu regreïment a Joan Solà (*Diari de Barcelona*), a Josep Bargalló (*Avui*), a Mavi Dolç, *in memoriam* (*Dise*), a Empar Marco (*Cartelera Turia*), a Jesús Leonardo Giménez (*Levante*), a Cristòfor Aguado, *in memoriam* (*Saó*), a Josep Iborra (*El Temps*) i a Lluís Payrató (*El País*). A més a més, vull regreïar a tots aquells companys, amics i alumnes que m'han traslladat les seues observacions, especialment a Josep Lluís Marín (Ràdio 9), Núria Martínez (Mancomunitat de la Safor) i Josep Peres i Monter. I, de manera especial, vull fer constar el meu agraïment a Ofèlia Sanmartín, que, amb ulls particularment crítics, n'ha fet una repassada rigorosa amb el saludable propòsit d'esmenar errors salvables i de completar la informació deficient. A tots ells, insistisc, sincerament agraït.

NOTA A L'ONZENA EDICIÓ

Vint-i-set anys —el temps que separa aquesta onzena edició de la primera— és, sens dubte, un lapse molt considerable per a una obra com aquesta. Si qualsevol llengua està sotmesa a uns canvis permanents, el valencià de les tres últimes dècades ha experimentat una transformació radical. La seua incorporació al sistema educatiu, la recepció d'emissions televisives i radiofòniques, tant del País Valencià com de Catalunya, i el contacte dels parlants amb la literatura escrita han remodelat el valencià oral, fent-lo notablement diferent del que utilitzaven les generacions anteriors. Per a bé i per a mal, tot s'ha de dir. S'han bandejat molts castellanismes, és cert; però també s'ha produït un *maremàgnum* en els referents dels parlants que ha fet que se substituïsquen formes plenament genuïnes per cultismes o altres variants pròpies d'altres territoris del domini lingüístic. En gran part, molts d'aquests canvis estan motivats per la inseguretat que sent el parlant respecte al seu propi bagatge espontani, i això ha fet que en el seu parlar alterne expressions col·loquials amb arcaïsmes i barbarismes de nou encuny. El resultat sovint és caòtic, però probablement inevitable... El parlant no és un filòleg primmirat. Ni té per què ser-ho, evidentment. Només aspira a comunicar-se, i amb aquesta pretensió agafa d'ací i d'allà aquelles formes que sent i percep com a més cultes o més correctes.

La normativa gramatical, a més, també ha anat modificant-se. Entre altres raons, per la necessitat d'adaptar-se precisament a uns àmbits expressius nous on l'oralitat tenia un pes dominant. Com a fruit d'aquesta voluntat d'adaptació, l'Institut d'Estudis Catalans publicava l'any 1990, coincidint amb la primera edició d'aquest llibre, la seua *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, referida a la fonètica, i un parell d'anys més tard treia l'opuscle referit a la morfologia. L'any 1995 aquesta mateixa institució publicava el *Diccionari de la llengua catalana*, amb novetats importants respecte al *Diccionari general de la llengua catalana*, de Pompeu Fabra. Aquest mateix any, la Generalitat Valenciana, en col·laboració amb l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, va editar la *Gramàtica valenciana*, *Els verbs valencians* i el *Diccionari valencià*, un conjunt d'obres que aspiraven a modelar i fixar els referents normatius del valencià. I altres editorials també han anat publicant algunes obres importants en la conformació de l'estàndard, com el *Gran diccionari de la llengua catalana* (1998), el *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* (2000) o la *Gramàtica del català contemporani* (2002); per la seua banda, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua va publicar, l'any 2006, el *Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià* i la *Gramàtica normativa valenciana*, i el 2016 ha publicat el *Diccionari normatiu valencià*.

Aquesta última obra ha alterat profundament els referents de l'expressió oral en l'àmbit valencià. No sols per la voluntat d'atendre des d'una altra òptica les peculiaritats lèxiques valencianes, sinó també –i potser caldria dir *sobre-tot*– per l'acumulació d'obres prèvies que han aplanat el camí per a abordar les necessitats de la llengua oral amb una altra sensibilitat. Probablement, la labor dels mitjans de comunicació hi han contribuït decisivament. Els llibres d'estil de molts mitjans de comunicació (*Avui*, *TV3*, *Canal 9*, *Diari de Barcelona*, *El Periódico de Catalunya*, *Llibre d'estil de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals*, *El 9 Nou*, *Vilaweb*, *Proposta de llibre d'estil per a Andorra Televisió*, *Llibre d'estil per als mitjans audiovisuals en valencià*), així com els d'institucions públiques o privades (com els de la Generalitat Valenciana, la Generalitat de Catalunya, el Govern de les Illes Balears, l'Ajuntament de Barcelona, la Caixa, les universitats valencianes i catalanes), han anat conformant una nova mentalitat lingüística disposta a bregar en termes més realistes amb la necessitat de transmetre informació sense constrènyer-se rígidament a mers exercicis de virtuosisme literari.

Aquest *Manual*, sens dubte, s'ha ressentit, i molt, de tots aquests canvis. Possiblement, caldria reescriure'l de cap a cap per a ajustar-lo millor als nous temps. Però, evidentment, aquesta seria una obra totalment diferent. L'actual, amb les múltiples notes a peu de pàgina, té precisament el valor de ser una radiografia dels canvis lingüístics que s'han produït al llarg de les tres últimes dècades. I no sols té un valor d'arxiu etnolingüístic –arreglant materials per a un museu de la paraula–; o sociolingüístic, que deixe constància de com hem abordat col·lectivament el repte de parlar en públic. També té –crec– un enorme valor didàctic. Als professors de llengua, als traductors, als estudiants, als usuaris de la llengua que es preocupen per la seua expressió oral, el que els interessa són precisament els canvis que s'han produït recentment. No la llengua en la seua totalitat, massa gran per a poder abastar-la, sinó els canvis exclusivament. Saber què es considerava abans *incorrecte* i ara ha passat a ser plenament acceptat per les obres de referència normativa. (Fins i tot la mateixa concepció del binomi conceptual *correcte/incorrecte* ha quedat reemplaçada per una altra terminologia més amable que atenua l'oposició radical entre aquestes dues esferes, abans irreconciliables, i ara complementàries.) Però bé, des d'aquesta perspectiva, la d'aquell que té la voluntat de pouar en els canvis del codi normatiu, el *Manual d'ús de l'estàndard oral* pot prestar-li una ajuda important per a l'actualització dels seus coneixements lingüístics. Aquest és el propòsit que m'ha esperonat a anar anotant els canvis que s'han anat produint al llarg dels últims anys. I ho dic amb un profund agraïment a tots els lectors de les deu edicions anteriors que han fet possible que ara s'edite, actualitzada, aquesta onzena edició.

València, novembre del 2017

JOSEP LACREU

CONVENCIONS

Atès el caràcter divulgador d'aquest manual, hem fet servir un sistema simplificat de transcripció fonètica, a fi de facilitar-ne la comprensió als no-especialistes. Partint de l'alfabet fonètic internacional, hem eludit la transcripció dels al·lòfons (variants d'un fonema causades pel contacte amb els sons contigus i la seua posició en la paraula). Tenint en compte que el que preteníem no és descriure fidelment la cadena de sons que articula un parlant, sinó donar orientacions perquè determinades paraules puguen ser pronunciades correctament en un nivell formal, hem considerat innecessari de transcriure les variants al·lòfones. Perquè, efectivament, a un parlant qualsevol no versat en lingüística, si se li diu que el mot *aiguabarreig*, per exemple, s'ha de pronunciar /aiguabarrétj/, té tots els elements necessaris per a reproduir adequadament la paraula en qüestió; si se li diu, en canvi, que el que ha de pronunciar és [àjɣwaβarétj], se li està proporcionant, en realitat, una informació gratuïta, que excedeix l'estrictament necessària per a realitzar una pronúncia correcta. Fonamentalment, perquè els al·lòfons [j], [w], [ɣ] i [β], els reproduirà així (no vocàlics els dos primers i fricatius els dos últims) sense necessitat de fer cap esforç especial. Un parlant valencià, de fet, no els pot reproduir de cap altra manera; ja que el fet de pronunciar [j] o [w] en lloc de [i] o [u], i [ɣ] o [β] en comptes de [g] o [b] (fent servir estrictament, ara sí, la notació de l'AFI), depèn exclusivament del context fònic en què es troben aquests fonemes.

Així doncs, assenyallem tot seguit els signes de representació fonètica utilitzats en aquest manual, amb la indicació explícita de tots els valors fònics que poden tenir en cada cas.

SIGNES FONÈTICS

Fonema	Sons que representa	Exemples	Lletres
/a/	a tònica	<i>pa, mà</i>	a, à
	a àtona	<i>corda</i>	a
/ɛ/	e tònica oberta	<i>terra, pèl</i>	e, è
/e/	e tònica tancada	<i>vent, bé</i>	e, é
	e àtona	<i>pare</i>	e
/i/	i tònica	<i>pi, cretí, fluïa</i>	i, í, ì
	i àtona	<i>músic, fluïdesa</i>	i, ï
	i semivocàlica	<i>rei</i>	i
	i consonàntica	<i>ioga, deia</i>	i
/ɔ/	o tònica oberta	<i>cosa, repòs</i>	o, ò
/o/	o tònica tancada	<i>poma, ós</i>	o, ó
	o àtona	<i>voler</i>	o

/u/	<i>u</i> tònica <i>u</i> àtona <i>u</i> semivocàlica <i>u</i> semiconsonàntica <i>u</i> consonàntica	<i>vull, ús, taüt</i> <i>furor, diürètic</i> <i>causa, beu</i> <i>quatre, terraqüi,</i> <i>hui, cauén, kiwi</i>	<i>u, ú, ü</i> <i>u, ü</i> <i>u</i> <i>u, ü</i> <i>u, w</i>
/p/	bilabial oclusiva sorda	<i>pas, capa, àrab</i>	<i>p, b</i>
/b/	bilabial oclusiva sonora	<i>boca, combat</i>	<i>b</i>
	bilabial fricativa sonora	<i>roba, cabra</i>	<i>b</i>
/t/	dental oclusiva sorda	<i>tona, nota, dard</i>	<i>t, d</i>
/d/	dental oclusiva sonora	<i>dona, banda</i>	<i>d</i>
	dental fricativa sonora	<i>cada, pedra</i>	<i>d</i>
/k/	velar oclusiva sorda	<i>cara, amarg, quota,</i> <i>quilo, kàiser</i>	<i>c, g, q,</i> <i>qu, k</i>
/g/	velar oclusiva sonora	<i>gana, vinga, guix</i>	<i>g, gu</i>
	velar fricativa sonora	<i>vaga, pagues</i>	<i>g, gu</i>
/s/	alveolar fricativa sorda	<i>sol, asimetria, bassa,</i> <i>cel, peça</i>	<i>s, ss,</i> <i>c, ç</i>
/z/	alveolar fricativa sonora	<i>casa, enfonsar, desdeny,</i> <i>zero, onze, realitzar</i>	<i>s,</i> <i>z, tz</i>
/ts/	alveolar africada sorda	<i>tsar, potser</i>	<i>ts</i>
/dz/	alveolar africada sonora	<i>dotze, atzar</i>	<i>tz</i>
/ʃ/	palatal fricativa sorda	<i>Xàtiva, ixen</i>	<i>x</i>
/tʃ/	palatal africada sorda	<i>xiquet, panxa, cotxe,</i> <i>mig, roig</i>	<i>x, tx,</i> <i>g, ig</i>
/ʒ/	palatal fricativa sonora ¹		
/dʒ/	palatal africada sonora	<i>jove, penjar, veges,</i> <i>viatjar, metge</i>	<i>j, g,</i> <i>tj, tg</i>
/f/	labiodental fricativa sorda	<i>foc, cafè</i>	<i>f</i>
/v/	labiodental fricativa sonora	<i>vot, afgà, wolframita</i>	<i>v, f, w</i>
/m/	bilabial nasal sonora	<i>mare, cama, pam</i>	<i>m</i>
	labiodental nasal sonora	<i>tramvia, èmfasi, canvi, infern</i>	<i>m, n</i>
/n/	alveolar nasal sonora	<i>nas, canal</i>	<i>n</i>
	velar nasal sonora	<i>banc, sang</i>	<i>n</i>
/ɲ/	palatal nasal sonora	<i>canya, bany</i>	<i>ny</i>
/l/	alveolar lateral sonora	<i>límit, vela, pla</i>	<i>l</i>
	velar lateral sonora	<i>vol, falca, valga</i>	<i>l</i>
/ʎ/	palatal lateral sonora	<i>llebre, pell</i>	<i>ll</i>
/r/	alveolar vibrant simple	<i>cara, cor, breu, barca</i>	<i>r</i>
/rr/	alveolar vibrant múltiple	<i>roca, ferro, arítmia</i>	<i>r, rr</i>
/χ/	velar fricativa sorda	<i>ehem!, Hawaii, Khomeini</i> <i>Jaén</i>	<i>h, kh,</i> <i>j</i>

ALTRES SIGNES

ˊ	accent principal
ˋ	accent secundari
˙	significat
*	incorrecte, no admès normativament

1. En valencià, com en gran part del català occidental, no es realitza el fonema palatal fricatiu sonor; sempre es fa africad. Com a referència teòrica, però, pot tenir-se en compte la pronunciació de *jove* o *general* en tot el català oriental.

I. Les vocals

1. El sistema vocàlic

1.1. En posició tònica, el valencià, fonèticament, distingeix set vocals: /a/ (*alt, mar*); /ɛ/ [e oberta] (*terra, cel*); /e/ [e tancada] (*fera, cent*); /i/ (*dir, estiu*); /ɔ/ [o oberta] (*cor, vora*); /o/ [o tancada] (*calor, colze*); /u/ (*dur, vull*).

En posició àtona, el sistema vocàlic es redueix a cinc vocals: /a/ (*vela, brisa*); /e/ (*perdó, verdós*); /i/ (*pilar, vistós*); /o/ (*cobrar, votar*); /u/ (*cullera, muntanya*).

En relació amb el castellà, doncs, la diferència fonamental que presenta el vocalisme valencià està en la distinció entre dos graus d'obertura per a la *e* i per a la *o*. A banda de ser un constituent bàsic de l'estructura fonològica del català, la distinció entre aquests dos graus d'obertura resulta rellevant des del punt de vista semàntic. Hi ha paraules que, efectivament, només es diferencien per l'obertura de la vocal: *dona* /dóna/ 'persona de sexe femení' i *dóna* /dóna/ 'del verb donar'; *os* /ós/ 'part de l'esquelet' i *ós* /ós/ 'animal'; *son* /són/ 'ganes de dormir' i *són* /són/ 'verb ser'; *deu* /déu/ 'numeral' i *déu* /déu/ 'divinitat'; *pèl* /pél/ 'filament de matèria còrnia' i *pel* /pél/ 'contracció de *per* i *el*'; *seu* /séu/ 'domicili principal d'una institució' i *seu* /séu/ 'possessiu'... Des d'aquests punts de partida, l'estàndard oral ha de distingir clarament i sense vacil·lacions entre aquests parells de sons vocàlics.

1.2. Tot i que les diferències de timbre vocàlic són bastant importants entre uns parlars i altres, és possible donar una sèrie de referències generals que ajuden a consolidar una pronúncia estàndard en l'àmbit valencià. En general, la lletra *e* es pronuncia /ɛ/ en els casos següents:

- a) Quan la vocal de la síl·laba següent és una *i*: *acadèmia, conveni, evangeli, exèrcit, incendi, misteri, nervi, obsequi, premi, silenci* (excepcions: *sèpia, sèquia, València*).
- b) Quan la vocal de la síl·laba següent és una *u*: *cèl·lula, fècula, ingenu, molècula, perpetu, rècula*.

- c) Davant de *l* o *l·l*: *arrel, cel, cruel, empelt, fel, gel, melsa, pèl, rebel, tela; novel·la, parcel·la* (excepcions: *belga, celta, delta, feltre, selva*). Cal constatar que, en algunes paraules cultes o introduïdes recentment, com ara *damisel·la* o *mortadel·la*, hi ha la tendència a tancar la *e*.
- d) Davant de *rr*: *Benferri, esquerre, ferro, guerra, parterre, serra, terra, verro*.
- e) Davant de *r* seguida de consonant: *cert, comerç, ert, hivern, Paterna, perdre, perxa, verb, verd, verge* (excepcions: *cérvol, erm, ferm, herba, serp, terme*).
- f) Quasi tots els mots esdrúixols: *anècdota, èxtasi, fèretre, gènere, gènesi, pècora, Sèneca* (excepcions: *església, llèmena, tèmposes*).
- g) La major part dels mots científics: *acèfal, museu, pètal, telègraf* (excepcions: *castrense, forense; anatema, teorema*).
- h) Els mots acabats en *-ecta, -ecte, -epta* i *-epte*: *col·lecta, afecte, correcte, respecte; recepta, concepte, excepte, precepte*.

Fora d'aquestes regles, hi ha encara altres mots que es pronuncien amb /ɛ/, com ara *deu* (numeral), *fideu, peu, preu, cendra, divendres, quimera, gendre*, i alguns noms propis com *Josep, Vicent* o *Benimuslem*.

1.3. D'altra banda, es poden formular també algunes regles aproximatives per a indicar en quins casos la lletra *o* es pronuncia /ɔ/:

- a) Davant de la vocal *i*, siga de la mateixa síl·laba o de la síl·laba següent: *Alcoi, almoina, boira, cel·luloide, heroi, troica* (excepcions: els mots acabats en *-oix*, com ara *coix, moix, toix*, però no *brioix*); *bibliòfil, custòdia, elogi, gasòfia, lògica, metòdic, misogin, neòfit, odi, oli, pòdium, sòlid, xirimoia*.
- b) Davant de la vocal *u* o davant de síl·laba amb una *u*: *bou, dijous, moure, nou, ou, ploure, prou, sou* (excepcions: *jou, sou* [del verb *ser*]); *còmput, cònjuge, Corpus, mòdul*. Alguns mots com ara *pou* o *tou* presenten una realització variable, que cal acceptar també en els registres formals.
- c) Sol ser oberta en els mots esdrúixols: *còlera, còmoda, Diògenes, incòlume, nòmada, òrfena* (excepcions: *escòrpora, fórmula, gòndola, gròndola, pólvora, tómbola, tórtora*).
- d) També acostuma a ser oberta en mots d'origen culte: *amorf, anòmial, autònom, demagog, esòfag, meteorògraf, monògam, patogen, pròleg, quiròfan, sarcòfag, tòrax, xenòfob* (excepcions: *estómac, pluriforme*).
- e) Alguns mots acabats en *-os*: *arròs, cos, espòs, gros, mos, os* ('peça de l'esquelet'), *repòs, terròs, tos* ('occípit'), *tros*; els participis dels verbs compostos de *cloure*, com *desclòs, exclòs, inclòs, reclòs*.
- f) Uns quants mots acabats en *-osa*: *alosa, cosa, enclosa, llosa, nosa, posa, prosa, rosa, resclosa*.
- g) Uns pocs mots acabats en *-o*: *açò, això, allò, bo, do, so, to, tro* i compostos.
- h) I, finalment, quan acaba en alguna de les terminacions següents:

-oc, -oca: *albercoc, foc, groc, lloc, poc; bajoca, lloca, oca* (excepcions: *boc, boca*).

-ofa: *carxofa, estrofa, Moncofa*.

-oig, -oja: *boig, goig, roig; boja, roja* (excepció: *estoig*).

-ol, -ola: *bunyol, caragol, consol, dol, fesol, futbol, Puçol, sol; banderola, castanyola, escola, pistola, Riola* (excepcions: *bola, cola, gola*, i també les formes verbals d'alguns verbs acabats en *-olar* en infinitiu, com ara *ennuvola, capola, enrola, esgola, esmicola, espigola, marmola*).

-oldre: *absoldre, moldre, resoldre*.

-olt, -olta: *desimbolt, solt, revolt, volt; mòlta, poca-solta, volta* (excepcions: *molt, escolta*).

-pondre: *compondre, correspondre, respondre*.

-ort, -orta: *esport, fort, mort, sort, suport, tort; horta, porta* (el mot *cort* presenta vacil·lacions importants: en un nivell formal, cal admetre tant la pronúncia /kórt/ com /kórt/).

-ossa: *brossa, carrossa, crossa, destrossa, grossa* (excepcions: *bossa, fossa, gossa, óssa, rossa*).

-ost, -osta: *cost, impost, pressupost, rebost; costa, crosta, llagosta, posta* (excepcions: *agost, angost, congost, most*).

-ot, -ota: *Burjassot, clot, devot, dot, got, ninot, pot, vot; cabota, granota, pilota, pota, quota* (excepcions: *bot, brot, mot, nebot, rot, singlot, tot, xanglot; bota* ['calçat'], *bóta* ['recipient per a posar-hi vi'], *carlota, gota, jota, sota*).

1.4. L'escriptura, d'altra banda –com ha quedat patent en alguns dels exemples transcrits anteriorment–, no sempre és tampoc un reflex fidel de l'obertura de les vocals. Fins i tot en el cas d'utilitzar un sistema d'accentuació apte només per als valencians, ens trobem que la grafia d'algunes paraules com *València, perquè, què, època, dèspota, sèpia, èter* i algunes altres no es corresponen amb la pronúncia habitual. Davant de la relativa variació que presenta la llengua oral en tot el domini lingüístic, és convenient disposar d'un codi gràfic homogeni. Això, tot i que globalment presenta avantatges importants, té com a contrapartida alguns punts de discrepància entre l'escriptura i la fonètica. Per tant, convé saber amb precisió quins són aquells pocs casos en què la pronúncia estàndard valenciana no es correspon amb la grafia general:

- a) Es pronuncien amb /e/ tots els mots aguts acabats en *-è, -ès* o *-èn*: *alè, aliè, cafè, cinquè...* (n'és una excepció el topònim *Novetlè*, que s'ha de pronunciar amb /ɛ/); *anglès, burgès, entremès, interès...*; *aprèn, comprèn, edèn, mossèn...*
- b) També es pronuncien amb /e/ els infinitius acabats en *-èixer, -èncer* o *-ènyer*: *conèixer, merèixer, parèixer...*; *vèncer, convèncer...*; *atènyer, constrènyer, estrènyer, fènyer...*
- c) I, finalment, s'han de pronunciar amb /e/ la primera i la segona persones del plural del pretèrit imperfecte d'indicatiu d'aquells verbs que adopten les desinències *-èiem* i *-èieu*: *crèiem, crèieu; fèiem, fèieu; trèiem, trèieu; vèiem, vèieu...*

2. La vocal ‘a’

2.1. Hi ha un important grup de mots que, col·loquialment, per influència del castellà, se solen pronunciar amb una vocal altra que *a*. En l’estàndard oral, però, s’han de pronunciar d’acord amb l’escriptura:

CATALÀ	CASTELLÀ
<i>afaitar</i>	<i>afeitar</i>
<i>ambaixada</i>	<i>embajada</i>
<i>arravatar</i>	<i>arrebatar</i>
<i>assassí</i>	<i>asesino</i>
<i>avaluar</i>	<i>evaluar</i>
<i>avaria</i>	<i>avería</i>
<i>extraversió</i>	<i>extroversión</i>
<i>latrina</i>	<i>letrina</i>
<i>maragda</i>	<i>esmeralda</i>
<i>picaporta</i>	<i>picaporte</i>
<i>posa</i>	<i>pose</i>
<i>rancor</i>	<i>rencor</i>
<i>saneja</i>	<i>cenefa</i>
<i>Sardenya</i>	<i>Cerdeña</i>
<i>tríada</i>	<i>tríade</i>

2.2. El sufix *-ista* oralment es desdobra en /íste/ i /ísta/, segons que el gènere de la paraula a què s’aplique siga masculí o femení. En l’expressió escrita, però, no es fa aquesta diferenciació: *el partit socialista, la família socialista*. Encara que en l’estàndard oral és admissible el manteniment d’aquesta distinció, en els nivells formals és recomanable reflectir la grafia en la pronúncia.¹

2.3. Davant dels dobles del tipus *arrancar / arrencar, avançar / avençar, jaure / jeure, llançar / llençar, nàixer / néixer, traure / treure*, són preferibles les variants amb *a*, per ser les formes que més s’adiuen amb la pronúncia espontània dels valencians.

3. La vocal ‘e’

3.1. Convé tenir present que algunes paraules amb un ètim idèntic al castellà adopten gràficament una *e* en català, que cal reflectir en la pronúncia estàndard:

1. Seria poc operatiu pretendre que es practicara la distinció entre /íste/ i /ísta/ en l’estàndard oral, tot mantenint inalterable el sistema escrit. Si un locutor –i, menys encara, un lector qualsevol (no professional)– està llegint una notícia en què es fa referència al «partit comunista», no se li pot exigir que, per a fer una elocució correcta, haja de dir el «partit comuniste». Això seria clarament antifuncional.